

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Для системи післядипломної
педагогічної освіти

УРОКИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЯК ОРГАНІЗУВАТИ ПОЗАКЛАСНУ РОБОТУ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

програма творчої майстерні для педагогічних працівників
позашкільних навчальних закладів

Черкаси
2012

КЕРІВНИКИ:

Кудін В.С., методист з позашкільної освіти
Черкаського ОШОПП;

Арчибасова Т.Ю., методист Будинку дитячої та юнацької творчості
м. Сміли

Схвалено до впровадження Вченої ради Черкаського ОШОПП.
Протокол №3 від 31.08.2012 року

Пояснювальна записка

Актуальність Сьогодні навчально-виховний процес у позашкільних навчальних закладах передбачає охоплення таких галузей знань і практичної діяльності, які виходять за межі уроку, підручника, навчального плану школи. А це, в свою чергу, підвищує вимоги до педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів. У статті 21 Закону України «Про позашкільну освіту» визначено, що педагогічними працівниками цих закладів повинна бути людина з високими моральними якостями, яка має належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи.

Нагальною потребою XXI століття є формування такого способу життя, який би став основою довготривалого ощадливого розвитку людства.

Суспільне позашкілля на сучасному етапі свого розвитку та реформації вимагає оновлення та удосконалення підходів щодо виховання. Дуже гостро стоїть питання про створення гуманного освітньо-розвивального середовища, спрямованого на формування життєво-компетентної особистості. У центрі навчально-виховного процесу знаходиться дитина з її унікальними здібностями та задатками. Помітити їх, розгадати, адаптувати до навколишньої дійсності та розвинути – головне завдання керівника гуртка.

У зв'язку з вищесказаним, питання якості професійної підготовки педагога позашкільного навчального закладу до діяльності згідно з новими вимогами суспільства щодо позашкільної освіти не менш важливі, ніж самі зміни у позашкільній освіті. Процеси змін взаємообумовлені та взаємодіючі, знання, уміння та навички розглядаються як особисті надбання і ціннісні здобутки, у зв'язку з цим активізується пошуки відповіді на запитання: «Як створити умови для розвитку, самореалізації та формування у вихованця позашкільного навчального закладу життєвої компетентності – готовності адекватно реагувати на умови і вимоги життя?»

Таким чином, ефективна педагогічна робота передбачає не лише усвідомлення вихователем суті того чи іншого напрямку, а й уміння оптимально організувати його та здійснити експертизу зробленого, оцінити реальний ступінь особистісного зростання конкретної дитини і всіх дітей.

Такий розвиток освіти потребує нових педагогічних моделей, нової педагогічної культури та мислення, нового педагогічного змісту. Потрібні нова філософія, нова політика, нові моральні імперативи, нові підходи до навчання і виховання підростаючого покоління.

Мета творчої майстерні

Підготувати педагогів до викладання курсу, познайомити з логікою побудови курсу, надання можливості для освоєння головних методичних прийомів курсу, для використання педагогіки «емпауерменту» в ході викладання курсу

Завдання:

Після навчання педагоги могли:

- пояснювати, що таке освіта для стійкого розвитку, які її завдання і особливості з точки зору змісту та методики викладання;
- отримали та проаналізували досвід власної участі в заняттях з освіти для сталого розвитку;
- сформулювали власне ставлення до її завдань та викладання в школі.

Очікувані навчальні результати:

Знання: оволоділи достатньою інформацією про курс «Уроки для сталого розвитку»;

Уміння: проводити ці зустрічі відповідно до методики проведення курсу;

Установки до:

оволодіння принципами стійкого розвитку та освіти для сталого розвитку на основі педагогіки «емпауерменту»;

Набуття досвіду:

Формування у дітей розуміння того, що їхня повсякденна поведінка впливає на майбутнє усього світу, що змінивши її на більш екологічно доцільну, ресурсозберезувальну, соціально адаптовану, вони допоможуть не лише собі, а й усім, хто поряд.

Навчальна стратегія творчої майстерні:

Навчання організовано таким чином, щоб максимально допомогти педагогічному працівнику, класному керівнику у проведенні цікавих занять-зустрічей із реальними позитивними результатами.

Тематичний план

Тема 1.

Освіта для сталого розвитку: ідеї та реалізації.

Тема 2.

Особливості організації пізнавальної діяльності учнів на позакласних заняттях.

Тема 3.

Методика проведення позакласних занять (5 у класі)

Розподіл навчальних годин

Вид роб. Теми	Лекції, вивчення теорії, год	Практичне заняття, год	Семінарське заняття, год.	Аудит, год.	Всього, ауд.год.	Самостійна робота, год
Освіта для сталого розвитку: ідеї та реалізація	20 хв.	15 хв.	15 хв.	10 хв.	1 год 20 хв.	20 хв.
Особливості організації пізнавальної діяльності учнів на позакласних заняттях	10 хв.	10 хв.	30 хв.	10 хв.	1 год 20 хв.	20 хв.
Методика проведення позакласних занять	10 хв.	20 хв.	15 хв.	15 хв.	1 год 20 хв.	20 хв.
Підсумковий контроль						
Всього, год					6 год.	

ТЕМА 3 Методика проведення позакласних занять (5 клас)

Зустріч 1. ЯКЕ МАЙБУТНЄ НАМ ПОТРІБНО

Очікувані результати заняття

Після цього заняття учні зможуть:

- розповісти про ідею стійкого розвитку

- пояснювати взаємозв'язок між способом життєдіяльності кожної людини та стійким розвитком
- заповнювати аудит, міркуючи над власним стилем життя

Обладнання

Аркуші паперу для малюнків по кількості учнів, кольорові олівці, фломастери

Організація діяльності учнів

Вступна частина

Зазначте, що наступні кілька виховних годин ми присвятимо майбутньому нашої планети і разом попрацюємо над тим, щоб воно було якомога кращим для кожного з нас наших близьких, родичів та знайомих.

Перш ніж почати, поміркувати, як змінилась наша планета за останні кілька десятків років: на місці колишніх лісів і луків з'явилися величезні міста з багатоповерховими будинками, шляхи переповнилися автомобілями, а небеса – літаками. В кожну домівку прийшла нова техніка, яку кожну мить виробляють мільйони заводів на всій планеті. І ці зміни тривають.

Запросіть учнів подумати, яким вони уявляють майбутнє планети Земля ще через 50 або 100 років. Запропонуйте їм намалювати це майбутнє протягом 7 хв. Готові малюнки вивісити на дошці чи частині стіни таким чином, щоб їх усі бачили. 4-5 учням за бажанням запропонуйте представити свої малюнки класу та пояснити їх з точки зору, чи зручно буде людям жити у такому майбутньому.

Інші хай просто вивішують малюнки без пояснення, але групуючи їх. Як правило, учні відображають на малюнках свої очікування і побоювання щодо майбутнього. Вивішуючи розподіляйте їх на «позитивні» та «негативні». Ті малюнки, де учні зображують майбутнє навпіл (тобто і те і інше) вішайте посередині. Коли складеться загальна картина, попросіть учнів поміркувати: чому у нас такі різні уявлення про майбутнє? Що є нашими побоюваннями? Що є очікуваннями? Що треба робити, щоб очікування справдились?

Зазначте, що багато людей на всій планеті прагнуть забезпечити її щасливе майбутнє. Ми з вами маємо попрацювати разом з ними на заняттях із стійкого розвитку.

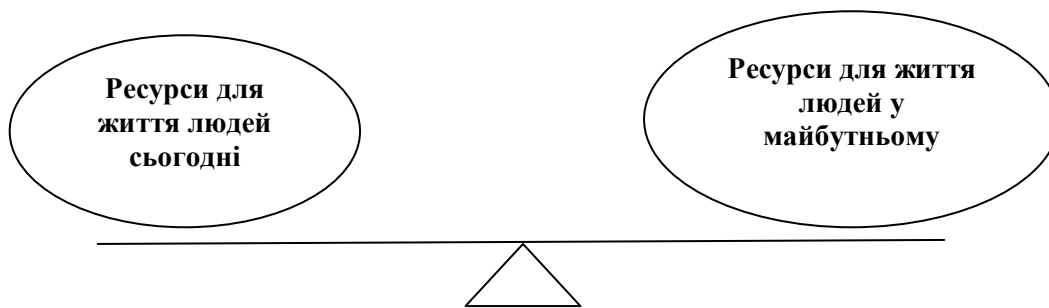
Основна частина

Саме з цього нового для вас поняття «стійкий розвиток», яке є складовою назви наших занять ми і почнемо.

Запишіть на дошці слова «Стойкий розвиток» і спитайте в учнів як вони розуміють кожне з них. За необхідності додайте, що «стійкий» - це постійний, безперервний, сталий, такий, що може відбуватись весь час. Під словом «розвиток» розуміють зміни, які виникають з часом у всіх явищах довкілля і в житті людини, наприклад, дитина стає дорослою, з маленького зернятка виростає дерево, від калькулятора людство переходить до комп'ютера тощо.

Якщо ці два слова поєднані, то це означає, що людство має розвиватись безперервно, а це можливо лише, якщо для цього існує все необхідне.

Запитайте в учнів, а що потрібне, щоб людство існувало і розвивалось? Зверніть увагу учнів, що найважливішою складовою і умовою розвитку людства є стан довкілля і наявність відповідних ресурсів: повітря, води, корисних копалин тощо. Тому використовувати різноманітні ресурси, потрібні для повноцінного життя людей сьогодні, необхідно у такій кількості, щоб бути впевненим, що їх буде достатньо для всіх і сьогодні, і завтра. Отже, стійким або сталим розвитком називають такий підхід до життя, коли розвиток суспільства спрямований не тільки на те, щоб задовольнити потреби нинішніх поколінь людей, а й не ставити під загрозу можливості існування наступних поколінь мешканців планети. Відобразіть це визначення схемою на дошці, наприклад такою.

Дивлячись на схему, спробуйте навести конкретні приклади, як люди мають господарювати, щоб ваги знаходились у балансі. Просіть учнів, щоб їхні приклади були якомога конкретнішими (потрібно менше виловлювати риби чи не виловлювати всю підряд, потрібно не полювати на звірів, не вирубати ліси тощо).

Отже, щоб забезпечити такий розвиток треба розумно витратити всі наявні ресурси у виробництві. Проте значна кількість ресурсів

використовується у повсякденному житті: вода, енергія, речі, які ми купуємо тощо.. А це означає, що майбутнє нашої планети залежить і від нас з вами, причому від кожного з нас. Спробуйте навести приклади такого способу життя в родині, який би тримав ваги розвитку в рівновазі (економити воду, вимикати світло тощо).

Зазначте: «щоб дізнатись, чи всі можливості для забезпечення стійкого розвитку використовує кожен з нас, зараз ми звернемося до спеціального опитувальника для дослідження способу життя – аудиту.» (Напишіть слово «Аудит» на дошці та поясніть, що це означає вимірювання, перевірка, підрахунок. Запропонуйте учням дати відповіді на запитання, фіксуючи у зошитах (на робочих аркушах) свій варіант відповіді. На дошці напишіть варіанти відповідей:

Завжди Часто Інколи Ніколи

Почніть повільно читати запитання аудиту, даючи учням можливість записати в зошиті номер запитання та варіант відповіді. Запропонуйте учням такі запитання:

- 1) *Чи використовують у вашій родині непотрібні речі повторно замість того, щоб їх викидати?*
- 2) *Чи використовуєте ви папір з обох сторін?*
- 3) *Чи здаєте ви на переробку використаний папір?*
- 4) *Чи берете ви із собою сумку для покупок в магазин, замість того, щоб купляти кожного разу новий пакет?*
- 5) *Чи виключаєте ви світло та інші електричні прибори, коли виходите з кімнати?*
- 6) *Чи ходите ви пішки або їдете велосипедом замість автобуса чи іншого транспорту?*
- 7) *Чи закриваєте ви воду коли чистите зуби?*
- 8) *Чи доглядаєте ви за рослинами вдома та в школі?*
- 9) *Чи завжди ви думаєте перед тим як щось купити, чи справді воно вам потрібне?*

По завершенні запитайте учнів:

- яких відповідей у вас найбільше?
- Про що це свідчить?
- Чи легко вам було відповісти на запитання?
- Які запитання були самими легкими? А які важкими?
- Які думки у вас виникли щодо свого способу життя?

Розкажіть про свій власний досвід заповнення такого аудиту і свої перші думки і враження від цього.

Заклучна частина

Підведіть підсумки заняття за питаннями:

- як вам працювалось на занятті?
- Що сподобалось (не сподобалось) найбільше?
- Чи вважаєте ви важливим для себе познайомитись із питанням стійкого розвитку ближче, чому?
- Про що ви б розповіли батькам після цього заняття?

Зауважте, що ви б хотіли, щоб учні обов'язково розповіли батькам про це заняття і спробували переконати їх у необхідності подумати про стійкий розвиток задля майбутнього.

Зустріч 2. ГОТУЄМОСЬ ДО МІЖЗОРЯНОЇ ПОДОРОЖІ

Очікувані результати заняття

Після цього заняття учні зможуть:

- *розповідати про правила роботи в групах та дотримуватись їх*
- *ставити запитання щодо особливостей планети Земля з погляду стійкого розвитку та відповідати на них*
- *розповідати про себе та свої таланти і таланти інших*

Обладнання

Робочі аркуші паперу по кількості учнів, посібники для учнів «Кишеньковий поради́ник»

Організація діяльності учнів

Вступна частина

Запитайте учнів:

- Чи вважають вони, що на інших планетах може бути життя?
- Які книжки вони про це читали або які фільми дивились?
- Як називається такий жанр літератури? (фантастика)

Зазначте, що наші подальші заняття проходитиме у вигляді фантастичної гри «Міжпланетна подорож». На цьому занятті ми маємо визначити куди і навіщо ми будемо подорожувати.

Основна частина

Поясніть учням: «Ми живемо на Планеті Пандера в системі зірки Alfa. Ви (учні) були відібрані для першого учнівського обміну між молоддю Планет Телас в системі зірки Сіль. Ви будете подорожувати до Планети Телас і жити у сім'ях. Ви подорожуєте у кількох невеликих зорельотах з екіпажем у 5-6 осіб. Зараз ми з вами маємо об'єднатися в такі екіпажі та познайомитись одне з одним»

Об'єднайте учнів у постійні малі групи – екіпажі. Бажано, щоб об'єднання було випадковим, а не за бажанням.

Запропонуйте кожній групі протягом 5 хвилин придумати назву зорельоту і девіз подорожі (можливо і символ-емблему-логотип команди), виходячи з того, що ми подорожуємо на дружню планету з метою допомогти їм у їхньому житті. Потім дайте слово кожній команді для свого представлення. Далі звертайтеся до команд за їх назвою.

Наступним завданням для команд буде з'ясувати правила роботи в малих групах (або нагадати їх, якщо учні навчені працювати в інтерактивному режимі). Якщо учні навчаються етиці за підручником О.Данілевська, О.Пометун, то у такому підручнику правила роботи в малих групах вміщені у вступі до нього і напевно використовуються учнями. Якщо ні, вони можуть бути незнайомі з тими правилами. У будь-якому випадку запитайте в учнів, чи знають вони про це і повторіть (за необхідності поясніть) обов'язково записуючи на дошці такі правила:

- 1) Розподіліть між членами групи ролі (головуючий, секретар, доповідач, посередник).
- 2) Починайте висловлюватися спочатку за бажанням, а потім по черзі.
- 3) Говоріть лише по черзі не перебиваючи одне одного.
- 4) Обговорюйте ідеї, а не особи учнів, які висловили цю ідею.
- 5) Намагайтеся прийти до спільної думки, хоча в деяких випадках в групі може бути особлива думка.

Ви можете нагадати учням і обов'язки членів групи, які мають ролі, якщо це потрібно:

□ Спікер (керівник групи):

- зачитує завдання групи;
- організовує порядок виконання;
- пропонує учасникам групи висловитись по черзі;
- заохочує групу до роботи;
- підводить підсумки роботи;
- за згодою групи визначає доповідача.

□ Секретар:

- веде коротко і розбірливо записи результатів роботи своєї групи;

- як член групи має бути готовим висловити думку групи при підведенні підсумків або допомогти доповідачеві.

□ Посередник:

- слідкує за часом;
- заохочує групу до роботи.

□ Доповідач:

- чітко висловлює думку групи;
- доповідає про результати роботи групи.

З'ясуйте, чи всі правила зрозуміли. Попросіть учнів проголосувати їхню згоду на дотримання цих правил. Потім запросіть дотримуватись їх під час наступної роботи.

Далі завданням команд буде з'ясування того, які «таланти» вони мають у команді. Їхнє завдання визначити якомога більше талантів, які знадобляться під час польоту та перебування на незнайомій планеті. Це можуть бути таланти, які сприяють навчанню, розвагам і підтриманню настроїв, виконанню якоїсь діяльності тощо.

Для цього головуючий у групах має надати слово кожному учневі і хай вони розкажуть про свої захоплення, вміння, тощо. А потім учні-секретарі запишуть цю інформацію у таблицю

Учень	Таланти
-------	---------

Після завершення роботи команди мають презентувати результати свого обговорення. Скажіть учням, що ви сподіваєтесь, що всі їхні таланти будуть задіяні під час подорожі. І ви залишаєте за собою теж право звертатись до них.

Зазначте, що тепер настав час починати підготовку до подорожі. Як «учасникам обміну», роздайте учням «Кишеньковий порадишник учням, які подорожують за обміном до Телас».

Запропонуйте учням у командах прочитати інформацію про планету Телас (текст «Планета»). Щоб бути впевненими, що всі засвоїли цю інформацію, команди мають придумати по 5 (до кожного абзацу тексту) запитань, бажано цікавих. На цю роботу відведіть 5 хвилин.

По завершенні хай кожна команда задасть свої запитання наступній за нею по колу команді (по одному-два запитання), не повторюючись. Якщо запитання виходять «за зміст» тексту, дайте учням можливості дофантазувати.

Далі проведіть подібну роботу з текстом про історію Телас.

Заключна частина

Обговоріть з учнями: чи було це заняття корисним для них? Чому? Які нові для себе навички вони отримали чи які розвинули?

Зустріч 3. ЯК ВИРАХУВАТИ ЕКОЛОГІЧНИЙ СЛІД

Очікувані результати заняття

Після цього заняття учні зможуть:

- пояснювати поняття «екологічний слід»
- розповідати як вимірюється екологічний слід людини;
- визначати чинники, що впливають на розмір екологічного сліду людини;
- висловлювати власні судження стосовно важливості знань про екологічний слід людини.

Обладнання

Робочі аркуші паперу по кількості учнів, кольорові олівці, фломастери посібники для учнів «Кишеньковий порадник»

Організація діяльності учнів

Вступна частина

Намалюйте на дошці умовне (приблизно таке як на рисунку) зображення планети Земля. Основну увагу зосередьте на тому, що поверхня землі складається із 67 % океану, що не використовується людиною, 11% - це скелі, пустелі, льодовики. Лише 22 % - це територія, на якій людина живе або її використовує для забезпечення життя. Запитайте в учнів:

Чи багато це – 22% поверхні Землі?

Чи можлива ситуація, коли цієї Землі не вистачить на всіх? Чому?

Скільки Землі потрібно кожній людині для забезпечення життя? Чому? Яка територія потрібна людині насправді, щоб забезпечити

всі свої потреби (в одязі, житлі, теплі, освітленні, харчуванні тощо)?

Не коментуйте відповіді учнів. Хай дадуть простір своїй фантазії. Відведіть на цю роботу 5-7 хвилин.

Після цього зазначте, що вчені також задумуються над цими питаннями. І вони придумали таке поняття як «екологічний слід людини». Саме з ним ми і попрацюємо на сьогоднішньому занятті.

Основна частина

Наступним кроком має бути ознайомлення учнів з поняттям «Екологічний слід». Для цього прочитайте ланцюжком з учнями такі частини тексту посібника для учнів:

- Площа землі – хороший спосіб вимірювань. (Після цього абзацу запитайте: чому площа землі – гарний спосіб вимірювання того, як людина використовує ресурси і яке майбутнє її очікує?)
- Для виробництва енергії необхідна суша (спитайте: як виробництво енергії пов'язано із площею? Що буде, якщо людство збільшуватиме виробництво енергії безперервно?)
- Виробництво продуктів харчування потребує великих площ суші (спитайте: як виробництво продуктів харчування пов'язано із площею? Що буде, якщо людство збільшуватиме це виробництво безперервно?)
- Все решта спитайте: як пов'язані із площею суші інші потреби людини? Що буде, якщо людство збільшуватиме ці потреби безперервно?)

Після завершення цієї частини спитайте: як пов'язана площа із стійким розвитком людства? Яким має бути дійсно стійкий розвиток?

Нагадайте учням, що ми є учасниками космічної подорожі обміну з планети Пандера і зазначте, що ця планет – це суспільство стійкого розвитку. Тому наш візит на Телас пов'язаний з необхідністю принести її мешканцям наш досвід, зокрема і в обрахуванні екологічного сліду. Попросіть учнів прочитати невеличкий текст курсивом на початку частини «Екологічний слід». А потім частину тексту «Типовий Екологічний Слід». Після читання обговоріть: яким має бути розмір екологічного сліду для планети стійкого розвитку? Як розмір сліду пов'язаний із рівновагою у розвитку планети? (згадайте рисунок із вагами і хай учні спираються на цей образ).

Щоб упевнитись, що ці ключові (і досить складні поняття) засвоєні учнями, запитайте їх:

- Що таке екологічний слід?
- Чи є екологічний слід однаковим для всіх людей?
- Як вони вважають, чому розмір екологічного сліду – це важливо?

Запитайте в учнів, як, на їхню думку, можна виміряти екологічний слід? Що саме можна вимірювати? Зберіть ідеї мозковим штурмом та запишіть їх. (2 хв.) Ідеї учнів не коментуйте, це лише передбачення.

Після того, як всі ідеї будуть записані запропонуйте порівняти їх з текстом «Кишенькового порадирика». Для цього об'єднайте учнів у групи (екіпажі зорельоту) і попросіть їх прочитати різні частини тексту «Обрахунок Екологічного Сліду на Телас». Попросіть учнів подумати, як кожен із названих чинників (розмір дому, сміття, споживання електроенергії, продукти харчування, вода, повсякденні звички людей) впливає на розмір екосліду.

Після завершення запросіть учнів виділити у цьому тексті ідеї, які вже були висловлені в класі та нові для них важливі факти для обчислення екологічного сліду.

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Екологічний Слід (ЕФ)

Поступово нерівність між людьми та державами збільшується. Одні держави незрівнянно багато споживають і витрачають, в той час, як інші бідні і тому задовольняються меншим. Виходячи з чисельності народонаселення, розвитку виробництва і рівня життя, можна стверджувати, що переважна частина держав світу використовує більше природних багатств ніж має на своїй власній території. Т.ч., навантаження на навколишнє середовище в одних країнах, більше, ніж в інших. Це навантаження називають *екологічним слідом*. За його індикаторами представляється так, що деякі розвинуті країни нібито використовують територію більшу за державні кордони.

Проблеми Навколишнього середовища (а також їх рішення) звичайно визначаються кількісно в термінах важких для розуміння і сприйняття як дітьми так і дорослими. Наприклад, тони вуглеродистого діоксиду, кубічні метри твердих відходів, тони добрив і пестицидів. За допомогою вимірювання Екологічного сліду будь-який вплив на оточуюче середовище переводиться і представляється у квадратних метрах (гектарах), що концептуально значно простіше для сприйняття. Визнається, що так звані екологічні

межі, що дозволяють природі врівноважувати людську діяльність, складають 2,2 га.

Джерела обрахування Екологічного Сліду.

Див. <http://www.ecofoot.org/> для деяких (досить приблизних, але простих) обчислень.

Заклучна частина.

Завершуючи заняття, запросіть учнів висловити одним реченням, яким є для них результат сьогоднішнього заняття. Використайте незакінчене речення «Я сьогодні зрозумів/ла ...»

Запропонуйте учням провести дослідження вдома протягом тижня за наступною формою, вимірюючи скільки та якого сміття викидається. Для цього запропонуйте їм зважувати сміттєвий пакет кожного разу, коли викидається сміття та занести дані у таблицю. Крім того, запропонуйте спостерігати протягом тижня і записувати, що саме викидається на смітник і записувати також. Наприклад, паперові обгортки, пластиковий пакет, упаковка від соку, очистки від картоплі. Запропонуйте покласти такий аркуш для батьків та попросити їх також записувати, що саме викидається.

Питання	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя
Скільки сміття викидається?							

Зустріч 4. НА ШЛЯХУ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ. СМІТТЯ.

Очікувані результати

Після цього заняття учні зможуть

- Розповідати про способи зменшення кількості сміття.
- Пояснювати необхідність здійснення дій, спрямованих на зменшення кількості сміття
- Висловлювати власне ставлення до проблеми сміття.

Обладнання

Робочі аркуші паперу по кількості учнів, заготовки з паперу у вигляді футболки по кількості груп, кольорові олівці, фломастери, посібники для учнів «Кишеньковий порадник»

Організація діяльності учнів.

Вступна частина

Розкажіть учням, що в містечку Коростень, що на Житомирщині, в парку розвішані на видних місцях плакати з віршиками екологічного змісту. Ось один із таких віршів:

Запрошуємо до відпочинку,
Чекаємо свідомого вчинку:
Сміття, що потребує утилізації,
Доправте до осередку цивілізації.

Запитайте в учнів, як вони розуміють цей віршик. Що таке утилізація? Як це стосується стійкого розвитку?

Нагадайте учням, що вони продовжують представляти планету Пандора на Теласі.

Основна частина

Запропонуйте учням об'єднатися в команди та представити результати вимірювань, які вони провели в сім'ях стосовно сміття. Нагадайте, що учні мають обрати ведучого, який має вести обговорення та секретаря, що буде вести записи основних думок. Запропонуйте наступні запитання для ведучого:

- Чи були ваші вимірювання цікавими для вас?
- Чи були результати однаковими? Чому?
- Які думки вони у вас викликали?

Відведіть на цю роботу до 10 хвилин.

Зверніть увагу на те, щоб секретарі записували саме головні думки, а не слова учасників обговорення.

Хай представники груп презентують основні думки, що були в групах. Зверніть увагу учнів, що вони мають не виходити з ролей інопланетників, що живуть в сім'ях теласіан. Тому варто розпочинати презентацію зі слів «В сім'ях, де ми живемо...»

Потім, продовжуючи працювати в групах, запросіть учнів за допомогою мозкового штурму вирішити, як можна зменшити кількість сміття. Хай учні висловлять власні думки та ідеї.

Запропонуйте учням прочитати вголос та обговорити розділ «Зменшення Екологічного Сліду на Теласі», частину Сміття. Для цього хай учні по черзі прочитають одну з порад і обговорять її: чим ця порада може допомогти у зменшенні Екологічного сліду та у стійкому розвитку.

Поверніть учнів до роботи в командах. Хай вони протягом 3-4 хвилин обговорять: *про що я буду говорити своїй сім'ї?* і складуть поради, стосовно поведінки із сміттям та зменшення його кількості.

Запросіть учнів, продовжуючи працювати в групах, зробити колективний малюнок – перетворити поради на плакат (або зробити малюнок на футболках – для цього зробити заготовки з паперу у вигляді футболок).

Запросіть кожену групу презентувати свої роботи. Зробіть виставку таких малюнків у класі чи в коридорі школи.

Заклучна частина

Обговоріть з учнями:

- *Чи сподобалась їм ця зустріч?*
- *Які думки в них виникли стосовно свого способу життя?*
- *Чого вони навчилися на цьому занятті?*

Запропонуйте учням обговорити з родиною ті поради, які вони виробили в своїй групі та спробувати їх виконувати протягом тижня.

Запросіть учнів провести дослідження за аудитом до теми вода.

Для цього запропонуйте їм зробити наступне:

Спробуй дослідити, чи багато води використовує ваша родина:

- *визнач кількість місць водопостачання у домашньому господарстві;*
- *порахуй, скільки води в середньому споживається протягом доби в кожному з цих місць (наприклад, ти хочеш дізнатися, скільки води використовується в душі; для цього за допомогою літрової посуду вимірй, скільки її витікає з крану протягом однієї хвилини; помнож одержане число на кількість хвилин, протягом яких члени твоєї родини приймають душ; для вимірювання витрат води пральною чи посудомийною машиною звернись за допомогою до батьків;*
- *підрахуй, скільки води в середньому споживає за добу твоя родина.*

Всі отримані результати занеси до таблиці.

Місце у домашньому господарстві, де використовується вода	Для чого використовується вода	Кількість води, витраченої протягом доби
Всього у середньому літрів за добу		

Зустріч 5. НА ШЛЯХУ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ. ВОДА

Очікувані результати заняття

Після цього заняття учні зможуть

- Розповідати про способи зменшення кількості води, що використовується.
- Пояснювати необхідність здійснення дій, спрямованих на економію води
- Висловлювати власне ставлення до проблеми економії води.

Обладнання

Робочі аркуші паперу по кількості учнів, посібники для учнів «Кишеньковий поради́к»

Організація діяльності учнів.

Вступна частина

Заздалегідь підготуйте одного чи декількох учнів до читання вірша.
На початку заняття надайте їм слово.

Про воду

П'ємо ми воду, її земля дала
Джерелами всіх щедро напоїла
Живому жить бажання придала
Рослинність всю вологою поїла

З вітрами прийде лиш засуха і жара
Коли не допоможе їм волога
Засохле поле нам не дасть добра
Неродюче стане мов дорога

Вологи не дасть вам щонайвищий сан
Не зробіте ви без води напою
Не спасе від паводка навіть чулан
Не стидно будь наляканим водою

В чужі краї ти по здобич не ходив
З хліба на воду не перебивався
То може ти й водою не дорожив
Добуванням її ти не займався

Згадаєш як на хвилях ти гойдався

Навкруги безмежне море виграє
Ти пив ту воду та не напивався
Морська вода лишень гіркоту дає

І знову до джерел ти повертався
Де струмінь життєдайний із землі б'є
Угамувавши спрагу справи брався
Вода свята бажання життя дає.

Обговоріть з учнями

- *Як автор вірша ставиться до води? Чому ви так вважаєте?*

Потім запитайте:

- *Якою, на вашу думку, буде тема нашого сьогоднішнього заняття?*

Нагадайте учням, що вони продовжують представляти планету Пандора на Теласі.

Основна частина

Запропонуйте учням об'єднатися в команди та обговорити, які зміни стосовно сміття відбулися в їхніх родинях. Що вдалося зробити? Які виникли труднощі? Як поставилися батьки до їхніх пропозицій?

Результати обговорень хай кожна група презентує класу. В разі виникнення в учнів складнощів, обговоріть в загальному колі, як їх можна подолати. Звертайте увагу на позитивний досвід учнів.

Запросіть учнів продовжуючи працювати в групах, представити результати вимірювань, які вони провели в сім'ях стосовно води. Нагадайте, що учні мають обрати ведучого, який має вести обговорення та секретар, що буде вести записи основних думок. Запропонуйте наступні запитання для ведучого:

- Чи були ваші вимірювання цікавими для вас?
- Чи були результати однаковими? Чому?
- Які думки вони у вас викликали?

Відведіть на цю роботу до 10 хвилин.

Хай представники груп презентують основні думки, що були в групах.

Зверніть увагу учнів, що вони мають не виходити з ролей інопланетників, що живуть в сім'ях теласіан. Тому варто розпочинати презентацію зі слів «В сім'ях, де ми живемо...»

Потім, продовжуючи працювати в групах, запросіть учнів за допомогою мозкового штурму вирішити, як можна зменшити кількість води, що використовується вдома. Хай учні висловлять власні думки та ідеї.

Запропонуйте учням прочитати вголос та обговорити розділ «Зменшення Екологічного Сліду на Телас», частину «Вода». Для цього хай учні по черзі прочитають одну з порад і обговорять її: чим ця порада може допомогти у збереженні води, зменшенні Екологічного сліду та у стійкому розвитку.

Поверніть учнів до роботи в командах. Хай вони протягом 3-4 хвилин обговорять: *про що я буду говорити моїй сім'ї?* і складуть поради, стосовно поводження із водою та її збереження.

Заключна частина

Обговоріть з учнями:

- *Чи сподобалась їм ця зустріч?*
- *Які думки в них виникли стосовно свого способу життя?*
- *Чого вони навчилися на цьому занятті?*

Пригадайте все, що відбувалось на занятті та оцініть, наскільки ви погоджуєтесь з наступними твердженнями (1–2 бали за кожне твердження).

Твердження	Бали
Я знаю, що економити воду-це важливо	
Я знаю, що порадити своїй родині для економії води	
Я знаю, як застосувати набуті знання в реальному житті	

Запропонуйте учням обговорити з родиною ті поради, які вони виробили в своїй групі та спробувати їх виконувати протягом тижня.

Запросіть учнів провести дослідження за аудитом до теми енергія.

Для цього порадьте їм дослідити, чи багато електроенергії використовує ваша родина:

1. *визначити кількість місць, приборів, які використовують електрику;*
2. *за можливості, за допомогою батьків підрахувати, скільки енергії було використано щоденно протягом тижня.*
3. *Результати занесіть у таблицю.*

Питання	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя
Скільки енергії використовується?							

Зустріч 6. НА ШЛЯХУ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ. ЕНЕРГІЯ

Очікувані результати

Після цього заняття учні зможуть

- Розповідати про способи зменшення кількості енергії, що використовується.
- Пояснювати необхідність здійснення дій, спрямованих на економію електроенергії
- Висловлювати власне ставлення до проблеми економії енергії.

Обладнання

Робочі аркуші паперу по кількості учнів, посібники для учнів «Кишеньковий порадник»

Організація діяльності учнів.

Вступна частина

Проведіть мозковий штурм за темою уроку. Зберіть ідеї з приводу того, чому «економити ресурси – це розумно». Обговоріть отриманий список: чи вдалося вам знайти цікаві думки? Чи є серед них нові, неочікувані для вас?

Основна частина

Запропонуйте учням об'єднатися в команди та обговорити, які зміни стосовно води відбулися в їхніх родинах. Що вдалося зробити? Які виникли труднощі? Як поставилися батьки до їхніх пропозицій?

Результати обговорень хай кожна група презентує класу. В разі виникнення в учнів складнощів, обговоріть в загальному колі, як їх можна подолати. Звертайте увагу на позитивний досвід учнів.

Запросіть учнів продовжуючи працювати в групах, представити результати вимірювань, які вони провели в сім'ях стосовно енергії. Нагадайте, що учні мають обрати ведучого, який має вести обговорення та секретар, що буде вести записи основних думок. Запропонуйте наступні запитання для ведучого:

- Чи були ваші вимірювання цікавими для вас?
- Чи були результати однаковими? Чому?
- Які думки вони у вас викликали?

Відведіть на цю роботу до 10 хвилин.

Зверніть увагу на те, щоб секретарі записували саме головні думки, а не слова учасників обговорення.

Хай представники груп презентують основні думки, що були в групах.

Зверніть увагу учнів, що вони мають не виходити з ролей інопланетників, що живуть в сім'ях теласіан. Тому варто розпочинати презентацію зі слів «В сім'ях, де ми живемо...»

Потім, продовжуючи працювати в групах, запросіть учнів за допомогою мозкового штурму вирішити, як можна зекономити енергію, що використовується вдома. Хай учні висловлять власні думки та ідеї.

Запропонуйте учням прочитати вголос та обговорити розділ «Зменшення Екологічного Сліду на Телас», частину «Енергія». Для цього хай учні по черзі прочитають одну з порад і обговорять її: чим ця порада може допомогти у збереженні енергії, зменшенні Екологічного сліду та у стійкому розвитку.

Поверніть учнів до роботи в командах. Хай вони протягом 3-4 хвилин обговорять: *про що я буду говорити моїй сім'ї?* і складуть поради, стосовно економії води.

Заклучна частина

Запросіть учнів, підводячи підсумки заняття, відповісти на запитання: *Які «відкриттям» ви зробили для себе на цьому уроці?*

Запропонуйте учням обговорити з родиною ті поради, які вони виробили в свої групі та спробувати їх виконувати протягом тижня.

Запросіть учнів провести дослідження за аудитом до теми «Повсякденні звички». Для цього необхідно буде заповнити таблицю:

Твердження	завжди	часто	іноколи	ніколи
Непотрібні речі я віддаю іншим людям, яким вони потрібні				
Я виконую дрібний ремонт одягу				
Органічні відходи (залишки їжі, очистки) ми перетворюємо на компост				
Я посадив та доглядаю хоча б одне дерево				
Я їм вегетаріанську їжу				

Я вивчаю термін придатності продукту, який купую				
Я ніколи не купую і не прошу мені купити зайві речі				
Я часто гуляю на природі				
Я вмію робити подарунки з підручного матеріалу				

Зустріч 7. НА ШЛЯХУ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ. ПОВСЯКДЕННІ ЗВИЧКИ.

Очікувані результати

Після цього заняття учні зможуть

- Розповідати про дії, які в повсякденному житті сприятимуть стійкому розвитку.
- Пояснювати необхідність здійснення дій, спрямованих на зменшення екологічного сліду
- Висловлювати власне ставлення до таких дій.

Обладнання

Робочі аркуші паперу по кількості учнів, посібники для учнів «Кишеньковий порадижник»

Організація діяльності учнів.

Вступна частина

Нагадайте учням, що вони продовжують програму обміну між Пандерою та Теласом.

Запитайте їх, *чи вдалося їм вплинути на сім'ї, в яких вони живуть?*

Які вони наводили аргументи? Чи були вони переконливими?

Основна частина

Запропонуйте учням об'єднатися в команди та обговорити, які зміни стосовно енергії відбулися в їхніх родинах. Що вдалося зробити? Які виникли труднощі? Як поставилися батьки до їхніх пропозицій?

Результати обговорень хай кожна група презентує класу. В разі виникнення в учнів складнощів, обговоріть в загальному колі, як їх можна подолати. Звертайте увагу на позитивний досвід учнів.

Запросіть учнів продовжуючи працювати в групах, представити результати досліджень, які вони провели в сім'ях стосовно

повсякденних звичок. Нагадайте, що учні мають обрати ведучого, який має вести обговорення та секретар, що буде вести записи основних думок. Запропонуйте наступні запитання для ведучого:

- Чи були ваші вимірювання цікавими для вас?
- Чи були результати однаковими? Чому?
- Які думки вони у вас викликали?

Відведіть на цю роботу до 10 хвилин.

Зверніть увагу на те, щоб секретарі записували саме головні думки, а не слова учасників обговорення.

Хай представники груп презентують основні думки, що були в групах.

Зверніть увагу учнів, що вони мають не виходити з ролей інопланетників, що живуть в сім'ях теласіан. Тому варто розпочинати презентацію зі слів «В сім'ях, де ми живемо...»

Потім, продовжуючи працювати в групах, запросіть учнів за допомогою мозкового штурму вирішити, що можна здійснити, щоб зменшити екологічний слід свій та своєї родини. Хай учні висловлять власні думки та ідеї.

Запропонуйте учням прочитати вголос та обговорити розділ «Зменшення Екологічного Сліду на Телас», ті частини, які поки що не вивчались. Для цього хай учні по черзі прочитають одну з порад і обговорять її: чим ця порада може допомогти у зменшенні Екологічного сліду та у стійкому розвитку.

Поверніть учнів до роботи в командах. Хай вони протягом 3-4 хвилин обговорять: *про що я буду говорити моїй сім'ї?* і складуть поради, стосовно повсякденних звичок.

Заключна частина

Запросіть учнів, підводячи підсумки заняття, пояснити, яким чином наші повсякденні звички пов'язані із майбутнім людства і усього живого на планеті.

Зустріч 8. ПЛАНУВАННЯ МАЙБУТНІХ ДІЙ

Очікувані результати заняття:

Після цього заняття учні зможуть:

- презентувати досягнуті ним/нею в цій програмі результати

Обладнання

папір А1, малярна стрічка, кольорові олівці, крейда, маркери, фломастери

Організація діяльності учнів

Вступна частина

Запитайте в учнів, чи була гра в міжпланетний обмін корисною для життя на Землі? Чому?

Зазначте, що майбутнє життя кожного з нас залежить від способу нашого життя. І зробити його таким, який склав би основу довготривалого ощадливого розвитку, є, мабуть, найбільшим завданням, що будь-коли стояло перед людством.

Скажіть учням, що вони, як «пандоріанці та теласіани» у минулому, ті, що мають «досвід життя на двох планетах», можуть сказати багато корисного для інших землян. Підготовкою до такого публічного виступу ми і займемось сьогодні.

Основна частина

Запропонуйте учням описати свій отриманий досвід - написати перелік пунктів того, що я знаю і вмю. Вислухайте декількох бажаючих.

Потім запропонуйте учням, працюючи у своїх командах, **підготувати проектну презентацію своїх досягнень** за однією з тем, які опрацьовувались.

Для цього, жеребкуванням визначте, над якою темою буде працювати команда. Список тем може бути більший, ніж той, який був у програмі занять. Можливі варіанти:

Сміття

Вода

Енергія

Харчування

Покупки

Транспорт

Рослини

Кожній команді роздайте по великому аркушу паперу. Виходячи з філософії програми, бажано, щоб це були залишки від невикористаних шпалер або оборотна сторона агітаційних плакатів, стіннівок тощо.

Поясніть та продемонструйте малюнком на дошці, як має виглядати презентаційний плакат. **Обов'язковими елементами його має бути:**

Назва проблеми

Коротке речення, яке пояснює, чому це проблема і як вона впливає на стійкий розвиток людства.

Дії, які можна виконувати для вирішення цієї проблеми.

Що ми зробили

До чого ми вас закликаємо

Можливі елементи: малюнки, фотографії, поробки, вірші тощо.

Зовнішній вигляд та оформлення можуть бути будь-якими в залежності від фантазії учнів.

Відведіть на цю роботу до 25 хвилин.

Наступним кроком має бути презентація готових плакатів групами. Обмежте час виступу груп до 2 - 3 хвилин в залежності від їхньої кількості. Групи можуть визначити доповідача, а можуть роботи презентацію колективно.

Заключна частина.

Запитайте учнів, чи сподобалось їм сьогоднішня робота? Яку презентацію вони могли б назвати кращою, чому? Чи варто їхні виступи почути учням з інших класів (батькам, вчителям)? Чи буде їм теж це корисно?

Повідомте, що (визначте дату) відбудеться публічна презентація вашої великої роботи на... (святі Землі, батьківських зборах, конференції ...).

Подякуйте учням за їхню творчість.

Запропонуйте групам, якщо в них є таке бажання, доробити свої плакати та подумати над тим, що саме вони будуть говорити на презентації.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПУБЛІЧНОГО ЗАХОДУ

Завершуючим заходом з системи позакласних занять «Уроки для стійкого розвитку» має стати публічна презентація ходу та результатів роботи учнів для місцевої громади.

Учасниками заходу (глядачами) можуть бути як їхні однолітки – учні з паралельних класів, так і дорослі: батьки, вчителі, мешканці мікрорайону тощо.

Оскільки теми, що опрацьовуються в ході занять, є загальнозначущими і не носять виключно навчального характеру, подібний захід також є складовою просвітницької діяльності школи у сфері освіти для стійкого розвитку.

Нагодою проведення такої публічної презентації можуть бути будь-які екологічні світові або місцеві заходи, річниці, свята; шкільні заходи екологічного спрямування, тижні, фестивалі...; спеціально організовані збори. Наполегливо рекомендуємо, щоб дати такого

заходу не відтерміновувались далеко від останнього заняття. Враження учнів від роботи мають бути «свіжими».

Оскільки головна роль в цьому заході належить п'ятикласникам, то час проведення такої презентації має бути не більший за 30-40 хвилин, але не варто й надто скорочувати його. Необхідно підкреслити значимість тієї роботи, яку зробили учні та їхнього набутого досвіду.

Бажаним елементом такого заходу є відповідне оформлення приміщення. В ході позакласних занять учнями були створені малюнки – бачення майбутнього, рекламні малюночки з ресурсозбереження – вони можуть стати елементами оформлення. Крім того, це можуть бути оформлені зведені результати аудитів, знайдені тематичні прислів'я, вірші тощо.

Зрозуміло, що виготовлені учнівськими командами проектні презентаційні плакати також мають бути вивішені.

Вся ця експозиція може бути місцем, де п'ятикласники можуть проводити «екскурсії».

Будь яка творчість та фантазія, яка сприятиме позитивному налаштуванню і буде в контексті програми вітається.

Як застереження – в ході заходу пам'ятайте про те, щоб ваші дії і саме проведення не входило в суперечку з філософією програми. Наприклад, не допускайте даремного витрачання ресурсів: світла, електрики; використання пластику; невиправданих покупок тощо.

Дотримуйтесь головних принципів педагогіки «емпауерменту». Не варто залякувати глобальними проблемами людства. Головне – показати, що прості дії у повсякденному житті можуть забезпечити стійкий розвиток.

Гарного вам свята.

II. ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

- 1. Сформулюйте поняття «сталий розвиток».**
- 2. Що таке «екологічний слід»?**
- 3. Що таке педагогіка «емпауерменту»?**
- 4. Поясніть, що таке аудит?**

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балан В.М., Бойко Є.О., Вакулик П.Г., Гонтар В.Т., Клименко С.А. Організація дослідної роботи: Метод. рекомендації та програми гуртків еколого-натуралістичного профілю в шк. і позаяк. закладах/ Український державний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.-К.,1996.-112с.;
2. Волошина Г.П. стимулювання екологічної активності молодших школярів. - К.:ТОВ «Міжнародна фінансова агенція»,1998.-98 с.- Бібліогр.: с. 95-98;
3. Карамушка В.І. Вступ до практики стійкого розвитку. Навчальний посібник. УМОАПН України. - К.- Львів: Край, 2009;
4. Нетрадиційні форми еколого-натуралістичного навчання та виховання учнівської молоді: Метод. рекомендації /Український державний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді/ В.В.Вербицький (уклад.). – К.:ІСДО, 1995.-85.с.;
5. Пометун О.І. Енциклопедія Інтерактивного навчання.- К.:2007
6. Програма дій «Порядок денний на ХХІ століття». - К.:Інтелсфера.2000;
7. Уроки для стійкого розвитку: посібник для вчителя навчального курсу за вибором для учнів 8 класу / автор-укладач: О.І.Пометун та ін.- Видання друге.- К.: Логос.2010.

III. Тести після вивчення всього спецкурсу.

Слухачі у процесі роботи заповнюють відповідні аудити (9) збираючи дані у своє порт фоліо

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПООП
Зам. № 1254 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1